OANA BUZEA
Universitatea „Spiru Haret”
(Bucureşti, România)

PARTICULARITĂȚILE LEXICO-GRAMATICALE ALE ANTONIMELOR FRAZEOLOGICE ÎN LIMBILE ENGLEZĂ ŞI ROMÂNĂ

Caracteristica antonimelor frazeologice după natura lexicală a elementelor componente

În componența frazeologismelor din limba română şi din limba engleză, ce constituie cupluri antonimice, pot intra cuvinte ce diferă complet în ceea ce priveşte natura lor lexico-gramaticală. Aceste cupluri formează *antonime frazeologice propriu-zise*. Exemple în limba română: *a se mânca ca câinii – a trăi în dragoste şi înțelegere*; *a se bucura de atenție – a fi trecut cu vederea*; *a fi rece ca marmora – a avea foc în vine*; *a bate la ochi – a nu atrage atenția*; *a fi tare de inimă – a se teme şi de umbra lui*; *a nu avea nici tăciune în vatră – a fi putred de bogat*; *a aduce* (pe cineva) *la viață – a trimite* (pe cineva) *pe lumea cealaltă*; *a o da prin sperlă – a scăpa basma curată* ş.a.

Exemple în limba engleză: *be twenty minds – know one’s own mind*; *brick as a bee – slow as a snail*; *have eagle’s eyes – see through a ladder*; *eat each other like dogs – live in peace and harmony*; *be in the money – be on the rocks*; *to call into being – to send to death*;*to gain attention – to wink at*.

În componența altor cupluri antonimice intră frazeologisme ce au un cuvânt, două sau chiar mai multe asemănătoare. Aceste cupluri formează *antonime lexico-frazeologice*. Exemple în limba română: *a avea gânduri bune – a avea gânduri rele*; *a cădea* (*a nimeri*) *în labele* (*cuiva*) *– a scăpa din labele* (cuiva); *a duce casă bună – a duce casă rea*; *cu capul* (*mintea*) *limpede – cu capul* (*mintea*) *tulbure*; *a avea mână uşoară – a avea mână spartă*; *a-şi băga în cap – a-şi scoate din cap*; *a da de belea – a scăpa de belea* ş.a.

Exemple în limba engleză: *a day after the fair – a day before the fair*; *play one’s cards well – play one’s cards badly*; *have good thoughts – have bad thoughts*; *have a good time – have a bad time*; *have an open mind – have a narrow mind*; *have a light hand – have an open hand*; *get into trouble – get out of trouble*; *have a good name-have a bad name*.

Atât în limba română, cât şi în limba engleză prevalează antonimele lexico-frazeologice. Ex.: *a călca cu stângul – a călca cu dreptul*; *a fi în relații bune – a fi în relații rele*; *toane bune – toane rele*; *a descoperi adevărul – a ascunde adevărul*; *have good thoughts – have bad thoughts*; *start with one’s left foot – start with one’s right foot*; *be in good terms with smb. – be in bad terms with smb*; *find the truth – hide the truth*; *be in a good mood – be in a bad mood*.

În funcție de componența (structura) lexico-gramaticală, antonimele frazeologice se clasifică în câteva grupe.

În *prima grupă* intră frazeologismele care nu au în structura lor cuvinte comune sau antonime lexicale. Respectiv, sensurile opuse nu sunt motivate formal (ca la antonimele lexicale cu rădăcini diferite, de tipul *mâhnire – bucurie*; *mare – mic*; *a intra – a ieşi*; *jos – sus*), ci sunt create în urma unor sinteze diacronice semantice, la care au fost supuse sensurile de bază ale componenților lexicali ai frazeologismelor. De exemplu: *a-şi alege cuvintele* (*expresiile*) (to pe particular in one’s speech) – *a vorbi alandala* (to talk through

BDD-A6923 © 2010 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:19 UTC)

one's hat); *a apuca* (pe cineva) *din scurt* (to sieze smb. round the body) – *a lăsa* (pe cineva) *în voia soartei* (left to one's own devices, left to sink or swim); *coate-goale* (he is out at elbows, tatterdemalion, ragamuffin) – *putred de bogat* (rolling in money); *la o aruncătură de băţ* (at a stone's throw (from)) – *peste nouă mări şi nouă ţări* (at the other end of the world; miles and miles away) ş.a.

Din *grupa a doua* fac parte antonimele frazeologice ce au fiecare în componenţa lor câte un antonim lexical. De exemplu: *a arăta bine* (to look well) – *a arăta rău* (to look bad/ unwell); *ceas bun* (a good time) – *ceas rău* (a bad time); *cu uşile închise* (with/behind closed doors) – *cu uşile deschise* (with open doors); *ieftin ca braga* (cheap as dirt) – *scump ca focul* (nu are echivalent în limba engleză); *a apuca înainte* (to go straight off, to go non-stop) – *a apuca înapoi* (to go backwards) ş.a.

În structura antonimelor frazeologice din *grupa a treia* intră antonime lexicale ale căror sensuri opozante sunt şterse, nu sunt evidente, adică nu se află la poli opuşi. Aceste antonime lexicale obţin sensuri opuse evidente doar în structura unor frazeologisme. De exemplu: *a-i reteza* (*a-i tăia*) (cuiva) *aripile* (to clip somebody's wings) – *a da* (cuiva) *aripi* (to lend wings to); *a avea ochi de vultur* (to be eagle-eyed, to be sharp-sighted) – *a avea orbul găinilor* (to suffer from night blindness); *a da de belea* (to get into trouble, to get hell) – *a scăpa de belea* (to get aut of a mess, to get aut of hell); *a se acoperi de glorie* (to cover oneself with glory) – *a se face de râs* (to make onself ridiculous); *a călca drepturile* (cuiva) (to encroach/to trespass/to trench up on smb.'s rights) – *a respecta drepturile* (cuiva) (to observ/respect/ obey a right); *a fi în pasă bună* (to be in a good mood) – *a fi în pasă proastă* (to be in a bad mood); *drept ca secera* (erect as a beaf) – *drept ca lumânarea* (bolt upright, as straight as a taper/an arrow/a yard, erect as die/as a dart); *mal de om* (lanky/tall as a (lamp) post) – *buburuz de om* ş.a.

Unii lingvişti consideră că ar exista şi *a patra grupă*, în care includ acele frazeologisme, de obicei verbale, care pot admite în structura lor adverbul negativ „nu". De exemplu: *a-şi face bătaie de cap* (to have much ado) – *a nu-şi face bătaie de cap* (not to have much ado); *a fi trecut cu vederea* (to be overlooked) – *a nu fi trecut cu vederea* (not to be overlooked); *a ajunge la înţelegere* (to reach an agreement with smb.) – *a nu ajunge la înţelegere* (not to reach an agreement with smb.); *la doi paşi* (within a stone's throw) – *nici la doi paşi* (not within a stone's throw); *cât lumea şi pământul* (never to the end of time) – *nu e cât lumea şi pământul* (not never to the end of time) ş.a.

Cercetătoarea A. M. Emirova menţionează că negaţia „nu" („не") poate da naştere cuplurilor antonimice frazeologice doar atunci când are valoare absolută. E vorba, de obicei, de anumite cupluri adjectivale sau adverbiale precum: *не по душе – по душе*, *не по плечу – по плечу*; *не по карману – по карману* ş.a. Atunci când adverbul „nu" („не") are statutul de a indica forme negative (în special la frazeologismele verbale), nu mai creează raporturi opozante şi, respectiv, nu poate contribui la formarea cuplurilor antonimice frazeologice. În exemple de tipul *валять дурака – не валять дурака*; *выносить сор из избы – не выносить сор из избы* nu se creează un raport de opoziţie semantică, deoarece adverbul negativ „не" nu este obligatoriu, ci condiţionat de context.

Există şi alte concepţii în privinţa valorii adjectivului negativ „nu", plasat pe lângă unele frazeologisme. De exemplu, M. I. Sidorenko menţonează că „не", ataşat la aşa frazeologisme precum выпадать из памяти – не выпадать из памяти, nu formează cupluri antonimice frazeologice, deoarece în asemenea situaţii „не" are funcţia lui de bază – cea de negare, şi nu de opozare. Având caracter obligatoriu de a nega o acţiune, acest adverb nu schimbă sensul general al frazeologismelor.

Şi în studiile care au ca obiect de cercetare antonimia în unele limbi străine, opiniile lingviştilor diferă. Unii consideră că prezenţa adverbului negativ „nu" pe lângă unităţile lexicale şi frazeologice e o condiţie suficientă ca aceste unităţi să fie considerate

BDD-A6923 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:19 UTC)

antonimice. Astfel, L. T. Korneeva, studiind verbele antonimice din limba germană, afirmă că în relaţii antonimice pot intra verbe propriu-zise şi aceleaşi verbe şi îmbinarea lor cu adverbul negativ „nicht", prezentând exemple de felul *achten – nicht achten*; *billigen – nicht billigen*.

Această opinie este susţinută de B.L. Smirnov. Analizând cuplurile de tipul *take the notice of – take no notice of, pay attention to somebody – pay no attention to somebody* ş.a., lingvistul le numeşte antonime frazeologice formate prin mijloace lexico-gramaticale.

Iată exemple de acest fel în context:

You've got to take an audience by the throat and say, now, you dogs, you pay attention to me.

(W. S. Maugham, *Theatre*, p. 25)

Crashaw laid his watch upon the table, but Weaver paid no attention.

(Graham Green, *Proof Positive*, p. 33)

I didn't pay any attention at first.

(Sylvia Plath, *The Bell Jar*, p. 216)

She had never taken any notice of me.

(W. S. Maugham, *Cakes and Ale*, p. 158)

As it is, the billycock comes in and the topper goes out and nobody takes the slightest notice of either.

(E. W. Hornung, *Raffles, the Amateur Cracksman*, 23, p. 31)

Ellie takes notice of people's backs, since she is often not brave to stare at their fronts.

(Gillian White, *Rich Deceiver*, p. 2)

It is a long time since she has really seen him, taken any notice of what he looks like, not what he feels like.

(Gillian White, *Rich Deceiver*, 42, p. 5)

Lingviştii A.I. Alehina şi V. I. Zimin nu consideră antonimice frazeologismele utilizate cu adverbul negativ „nu", ci variante ale unuia şi aceluiaşi frazeologism.

Frazeologul Gh. Colţun, referindu-se la frazeologismele din limba română, consideră că adverbul negativ „nu", dacă îşi păstrează sensul şi are funcţia sa de bază – cea de negaţie – nu formează cupluri antonimice. Această negaţie nu influenţează asupra sensului general al frazeologismelor şi nu intră în structura frazeologismelor ca element component obligatoriu.

Suntem de aceeaşi părere cu lingvistul Gh. Colţun, deoarece şi în limba engleză, în general, introducerea negaţiei „no" pe lângă un frazeologism nu formează un cuplu antonimic frazeologic. Doar atunci când intervin şi alte criterii ale idiomaticităţii (analizate mai sus), o pereche de frazeologisme cu negaţia „no" este considerată antonimică.

Iată două exemple de acest fel: *pay attention to somebody – pay no attention to somebody*, *take notice of somebody – take no notice of somenbody*.

Rezolvarea definitivă a problemei ce ţine de negaţia „nu" în structura unor cupluri antonimice presupune o delimitare netă dintre planul conţinutului şi planul formei unităţilor lexicale şi frazeologice. Se ştie că planul conţinutului şi planul exprimării nu întotdeauna pot fi net diferenţiate.

Tipologia structurală (morfologică) a antonimelor frazeologice

Antonimia, ca fenomen lingvistic, presupune nu numai analiza contrastivă a semnificaţiei frazeologismelor, ci şi a mijloacelor de expresie a sensurilor frazeologice. În procesul cercetării antonimiei frazeologice e necesar să se ţină cont că între sensul frazeologic şi structura frazeologismelor există o unitate strânsă şi specifică, deoarece nivelul frazeologic al limbilor formează un sistem aparte, propriu-zis. Specificul sensului frazeologic se manifestă prin faptul că sensul general al frazeologismelor nu constituie

BDD-A6923 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:19 UTC)

o sumă aritmetică a sensurilor elementelor componente, ci reprezintă o sinteză complexă a elementelor lingvistice, sociale, culturale etc. ale fiecărei limbi şi, respectiv, ale fiecărui popor.

Studierea contrastivă a antonimelor frazeologice ale limbilor română şi engleză poate fi considerată o activitate de pionierat, de aceea considerăm că e necesar să se facă o analiză paralelă, în primul rând, a tipurilor de antonime frazeologice în funcție de tipologia lor structurală.

În literatura de specialitate există diferite clasificări ale antonimelor frazeologice în ceea ce priveşte varietatea lor structurală. Vom trece în revistă câteva dintre ele. De exemplu, unii lingvişti (A. M. Emirova, L. G. Narmirean, A. I. Alehina, L. P. Zimina) utilizează termenii: „antonime frazeologice cu aceeaşi structură" şi „antonime frazeologice cu diverse structuri". Alți lingvişti (I. A. Bîkova ş.a.) folosesc termenii „antonime frazeologice simple" şi „antonime frazeologice compuse". Cercetătorul M. I. Sidorenko propune pentru aceste două noțiuni alți termeni: antonimie frazeologice şi antonimie lexico-frazeologică.

Noi vom utiliza termenii „antonime frazeologice cu aceeaşi structură" şi „antonime frazeologice cu diverse structuri". Dar şi aceşti termeni sunt concepuți în mod diferit de lingvişti. Astfel, T. A. Tonkonogova, cercetătoare a antonimelor frazeologice ale limbii franceze, concepe în felul următor cele două concepte: antonimele frazeologice cu aceeaşi structură „au acelaşi model sintactic, adică fac parte din acelaşi grup sintactic, şi se deosebesc între ele doar printr-un singur cuvânt"; antonimele frazeologice cu diverse structuri se caracterizează prin „structuri sintactice diferite, componență lexicală şi valoare stilistică". Opinia lingvistei T. A. Tonkonogova este împărtăşită şi de S. A. Barsikian.

E.N. Miller, cercetător al antonimelor frazeologice ale limbii germane, propune o altă clasificare: 1) antonime frazeologice cu structuri diferite; 2) antonime frazeologice cu aceleaşi structuri; şi 3) antonime frazeologice cu structuri mixte, adică în seriile antonimice intră şi frazeologismele cu aceleaşi structuri, şi frazeologisme cu structuri diferite.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Andrei Bantaş, *Essential English*. *Limba engleză în liste şi tabele*, Editura Teora, Bucureşti, 1991.
2. D. Bolinger, *Aspects of Language*, New York, 1975.
3. Gh. Colțun, *Frazeologia limbii române*, Editura ARC, Chişinău, 2000.
4. Th. Hristea, *Sinteze de limba română*, Ediția a III-a, Bucureşti, 1984.
5. Leon Levițchi, *Gramatica limbii engleze*, Bucureşti, 1971.
6. Adrian Nicolescu, *Dicționar frazeologic englez-român*, Editura Teora, Bucureşti, 2005.
7. Onufrie Vințeler, *Dicționar de antonime*, vol. I şi II, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.

SUMMARY

This article explores the phraseologisms' structure in Romanian and in English, by conducting a parallel study. The author investigates the phraseological antonyms, studying the lexical nature of their components. He elaborates a classification of this type of antonyms into four groups, by presenting different understandings of linguists.

BDD-A6923 © 2010 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:19 UTC)